

Матеріали для дистанційного навчання з курсу «Аналіз музичних творів» для студентів 2 курсу освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності «Музичне мистецтво» Спеціалізація: струнні інструменти (альт, віолончель, контрабас)

на період з 01.09.2020 по 24.11.2020

Викладач: професор Сумарокова В. Г.

[sumarokova vera@ukr.net](mailto:sumarokova_vera@ukr.net)

МОДУЛЬ I. Принципи організації матеріалу в музичному творі.

Змістовий модуль 1. Специфіка музичного мовлення та способи його організації

01.09, 08.09 2020.

Тема I. Предмет аналізу музичних творів: мета та завдання.

Музичний твір – визначення. Зміст музичного твору, його обумовленість взаємодією комунікативних, соціальних, психологічних, семіотичних ознак. Множинність його інтерпретацій. Різновиди музичного твору. Текст музичного твору. Обумовленість численності інтерпретацій різноманітністю форм існування музичного твору. Наявність різних визначень поняття музична форма в сучасному музикознавстві, діалектична єдність форми-процесу та форми-кристалу. Множинність методів аналізу музичного твору.

Ключові слова і поняття: музичний твір, інтерпретація, текст музичного твору, музична форма, музична архітектоніка, методи аналізу музичних творів.

Рекомендована література:

1. Бонфельд М. Анализ музыкальных произведений. Структуры тональной музыки. Ч. 1. М.: Владос, 2003.
2. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. М.: Музыка, 1995.
3. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. М.: Музыка, 1979.
4. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. М., 1967.

5. Москаленко В. Лекции по музыкальной интерпретации: учебное пособие. К., 2012
6. Москаленко В. Творческий аспект музыкальной интерпретации (к проблеме анализа). К., 1994.
7. Холопов Ю. Принцип классификации музыкальных форм // Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров. М.: Музыка, 1971.
8. Холопова В. Музыка как вид искусства. М., 1990.

15.09., 22.09 2020

Тема II. Музичний жанр. Музичний стиль.

Музичний жанр – визначення поняття. Способи об'єднання творів у великі жанрові групи. Класифікація жанрів: первинні-вторинні, прості-складні, вокальні-інструментальні тощо. Жанрові параметри: життєве призначення, умови побутування, жанровий зміст, засоби жанрової виразності. Основні жанрові начала тематизму: декламаційність, розспівність, моторика. Методи жанрового розвитку тематизму. Стиль – етимологія поняття. Визначення. Еволюція поняття. Ієрархічність побудови стилю. Поняття полістилістики в музиці ХХ ст.

Ключові слова і поняття: музичний жанр, жанрові параметри, жанрові начала тематизму, жанровий розвиток, музичний стиль, полістилістика.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. М.: Музыка, 1995.
2. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. М.: Музыка, 1979
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. М., 1967.
4. Михайлов М. Стиль в музыке. – Л.: Музыка, 1981.
5. Назайкинский Е. Стиль и жанр в музыке. М.: Владос, 2003.

6. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.

7. Скребков С. Художественные принципы музыкальных стилей. М.: Музыка, 1973.

8. Сохор А. Вопросы социологии и эстетики музыки. Статьи и исследования. – Л.: Сов. композитор, 1981. – Вып. 2.

9. Цуккерман В. Музыкальные жанры и основы музыкальных форм. – М.: Музыка, 1964.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.

Письмові роботи:

- 1. «Велике у малому» (аналіз мініатюри);*
- 2. характерні риси стилю Фредеріка Шопена (з визначенням основних критеріїв жанрового та стильового аналізу на прикладі проаналізованих на лекції творів.)*

29.09. 2020

Тема III. Музична мова та мовлення.

Функції мови як основного комунікативного фактору. Мовні властивості музики. Структурно-функціональна модель музичної мови. Музичне смислоутворення, музичні знаки. Засоби музичної виразності як конкретні прояви музичної мови. Класифікація засобів музичної виразності. Музичне мовлення та його специфіка. Способи взаємодії мови та мовлення.

Ключові слова і поняття: мова, музична мова, мовлення, музичне мовлення, музичні знаки, засоби музичної виразності.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. М.: Музыка, 1995.
2. Мазель Л. Строеие музыкальных произведений. М.: Музыка, 1979.
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. М., 1967.

4. Москаленко В. Творческий аспект музыкальной интерпретации (к проблеме анализа). К., 1994.
5. Протопопов В. Очерки из истории музыкальных форм XVI-XIX веков. М.: Музыка, 1979.
6. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. СПб.: Композитор, 1998.
7. Холопова В. Музыка как вид искусства. М., 1990.
8. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. СПб.: Лань, 1999.
9. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. К.: Заповіт, 1998.
10. Шип С. Музыкальная речь и язык музыки. Одесса: Изд-во ОДК им. А.В.Неждановой, 2001.

06.10, 13.10, 20.10. 2020

Тема IV. Тема та тематизм.

Тема та її статус у музичному творі. Музична тема як найбільш повна та завершена форма інтонаційного втілення музичного образу. Тема як структурний елемент. Структурна різноманітність і жанрова змінність теми. Види тем. Поняття темоутворення. Тема та тематичне ядро. Композиційні процеси в темі. Поняття тематичного комплексу. Особливі форми тематизму: розсереджений тематизм. Поняття фону та рельєфу та їх різновиди.

Ключові слова і поняття: музична тема, темоутворення, тематичне ядро, тематизм.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. – М.: Музыка, 1995
2. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1979.
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. – М., 1967.

4. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
5. Ручьевская Е. Функции музыкальной темы. – Л.: Музыка, 1977.
6. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.
7. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. – К.: Заповіт, 1998.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.

Письмові роботи:

1. *Аналіз I частини Сонати для віолончелі і фортепіано d-moll Д. Шостаковича (тематичне управління, тема та музична архітектоніка в різних виконавських версіях);*
2. *Проаналізувати різні типи тем з творів власного репертуару.*

Тема V. Музичний синтаксис, масштабно-синтаксичні структури. Визначення поняття музичного синтаксису. Складові музичного синтаксису. Субмотив як найменша складова музичної тканини. Мотив як основа формування та розвитку тематичного комплексу. Фраза, її структурний та інтонаційний статус. Період як найбільш масштабна синтаксична структура та речення як його складова. Масштабно-синтаксичні структури та їх роль у становленні та видозміненнях тематичного матеріалу. Класифікація масштабно-синтаксичних структур: періодичність, дроблення, підсумовування, дроблення з замиканням.

Ключові слова і поняття: музичний синтаксис, субмотив, мотив, фраза, період, речення, масштабно-синтаксичні структури.

Рекомендована література:

1. Задерацкий В. Музыкальная форма. Вып. 1. – М.: Музыка, 1995
2. Мазель Л. Стрoение музыкальных произведений. – М.: Музыка, 1979.

3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. – М., 1967.
4. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. – СПб.: Композитор, 1998.
5. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. – СПб.: Лань, 1999.
6. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. – К.: Заповіт, 1998.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.

Письмові роботи:

1. Навести музичні приклади з творів власного репертуару на всі типи музично синтаксичних структур, обґрунтувати висновки;
2. Проаналізувати Г.П. з 1 частини Сонати для фортепіано № 1 Л. Бетховена.

Тема VI. Функції частин в музичній формі.

Засоби експонування та розвитку матеріалу. Функціональні основи музичної композиції. Поняття функції та структури. Види функцій. Система функціонально-композиційних рівнів. Три основні функції існування музичного твору. Поняття суміщення функцій. Загальні композиційні функції. Спеціальні композиційні функції. Поняття композиційного відхилення, композиційної модуляції, композиційного еліпсису.

Ключові слова і поняття: функція, структура, функціонально-композиційні рівні, суміщення функцій.

Рекомендована література:

1. Бобровский В. Функциональные основы музыкальной формы. М., 1978.
2. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. М.: Музыка, 1979.
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. М., 1967.

4. Назайкинский Е. Логика музыкальной композиции. М.: Музыка, 1982.
5. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. СПб.: Композитор, 1998.
6. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. СПб.: Лань, 1999.
7. Шип С. Музична форма від звуку до стилю. К.: Заповіт, 1998.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.

1. Проаналізувати 1 ч. Сонати для віолончелі та фортепіано А. Штогаренка (у виконавській версії В. Червова та М. Степаненка) письмово.

27.10.2020. Контроль модульний за змістовним модулем 1: ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛУ В ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ МУЗИЦІ НОВОГО ЧАСУ.

Змістовий модуль 2. Загальні принципи дво- та тричастинності в музиці.

03.11.2020

Тема I. Період та одночастинна форма.

Класифікація. Різновиди. Етимологія та визначення. Тонально-гармонічна логіка. Розчленування. Каденції. Класифікація періоду: замкнений-розімкнений, однотональний модулюючий, поділяється на речення – не поділяється на речення, тематичне співвідношення речень, квадратний-неквадратний. Розузгодження структури і функцій в періоді. Розширення і доповнення. Різновиди періодів: „моцартівський” період, період типу розгортання. Складний період.

Ключові слова і поняття: період, одночастинна форма, класифікація періоду, різновиди періодів.

Рекомендована література:

1. Бонфельд М. Анализ музыкальных произведений. Структуры тональной музыки. Ч. 2. М.: Владос, 2003.
2. Горюхіна Н. Еволюція періоду. К., 1975.
3. Мазель Л. Строеие музыкальных произведений. М.: Музыка, 1979.
4. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. М., 1967.
5. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. СПб.: Композитор, 1998.
6. Тюлин Ю. и др. Музыкальная форма. М., 1974.
7. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. Спб.: Лань, 1999.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.

Навести музичні приклади одночастинної форми (письмово):

1. *Аналіз Прелюдії для фортепіано Ф. Шопена за власним вибором;*
2. *Аналіз Вступу до Симфонії №104 Й. Гайдна.*

10.11.2020, 17.11.2020

Тема II. Прості багаточастинні форми: двочастинна та тричастинна. Загальні положення: визначення, можливості простих форм, розвиток та структура, тонально-гармонічна логіка. Двочастинна форма: визначення, класифікація, умови об'єднання, область використання простої двочастинної форми. Репризна двочастинна форма: визначення, логіка розвитку, особливості реприз. Безрепризна двочастинна форма: особливості застосування. Проста тричастинна форма: загальні положення, визначення, класифікація, особливості середнього розділу та репризи. Етапи розвитку простих форм.

Ключові слова і поняття: прості багаточастинні форми, проста двочастинна форма, репризна двочастинна форма, безрепризна двочастинна форма, проста тричастинна форма.

Рекомендована література:

1. Бонфельд М. Анализ музыкальных произведений. Структуры тональной музыки. Ч. 2. М.: Владос, 2003.
2. Мазель Л. Строение музыкальных произведений. М.: Музыка, 1979
3. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. М., 1967.
4. Ручьевская Е. Классическая музыкальная форма. Учебник по анализу. СПб.: Композитор, 1998.
5. Тюлин Ю. и др. Музыкальная форма. М., 1974.
6. Холопова В. Формы музыкальных произведений. Учебное пособие. Спб.: Лань, 1999.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.

Навести музичні приклади простих двочастинної та тричастинної форм (письмово):

1. *Аналіз Вальсу ор. 18-а №1 Ф. Шуберта;*
2. *Аналіз Вальсу ор. 18-а №2 Ф. Шуберта;*
3. *Аналіз Г. П. фіналу фортепіанної сонати ор.2, №2 Л. Бетховена;*
4. *Аналіз Мазурки Ф. Шопена ор.33, №3;*
5. *Аналіз тріо з менуету (3 частина) фортепіанної сонати ор.2, №1 Л. Бетховена;*
6. *Аналіз першої частини скерцо (3 частина) фортепіанної сонати ор.2, №2 Л. Бетховена*

24.11.2020

Контроль модульний за змістовим модулем 2: ПРОСТІ ДВО- ТА ТРИЧАСТИННІ ФОРМИ

Рекомендовані практичні завдання для самостійної роботи (до 1 змістового модулю «Специфіка музичного мовлення та способи його організації»):

Проаналізувати особливості теми та її розвитку в творах: Ф. Шопен. Прелюдія № 6 h-moll; Прелюдія № 20 c-moll; Л. Бетховен. Соната № 14 (1 ч.).

Проаналізувати з точки зору масштабно-синтаксичних структур музичні твори: Л. Бетховен. Соната для фортепіано № 17, I ч.; Соната для фортепіано № 7, III ч.; П. Чайковський. „Пори року”, „На трійці”; Й. Гайдн. Квартет № 12 (op.76 № 2), ч. II; В. Моцарт. Соната для скрипки d-moll; Д. Шостакович. Симфонія № 5, ч. II.

Проаналізувати твори з різним типом викладення музичного матеріалу:
а) експозиційним – Ф. Шопен. Прелюдія № 7, б) розвиваючим – Л. Бетховен. Соната для фортепіано № 1, III ч. (середина тріо), в) завершуючим – П. Чайковський. Романс „Ночи безумные” (перші 8 тактів).

Проаналізувати наступні твори: Ф. Шуберт. „В путь”; „Лісовий цар”; М. Глінка. „В крові горить огонь желанья”; „Не пой, красавица, при мне”; „Жайворонок”; „Венеціанська ніч”; „Не искушай”; М. Мусоргський. „Пісні і танці смерті”: № 1 „Колискова”; П. Чайковський. „Пікова дама”: романс Поліни; романс „То было раннею весной”.

Рекомендовані практичні завдання для самостійної роботи (до 2 змістового модулю «Загальні принципи дво- та тричастинності в музиці»)

Проаналізувати наступні твори: Й. Бах. Французькі сюїти: № 1 d-moll Менует II, Сарабанда; № 2 c-moll Менует II, Куранта; Л. Бетховен. Соната № 1, I ч., головна партія; III ч. Менует; соната № 6, I ч., головна партія; соната № 14, фінал, головна партія; соната № 32, II ч., перший період; В. Моцарт. Соната № 14 c-moll I ч., головна партія; № 7 C-dur, I ч., гол. партія; симфонія № 40 g-moll, I ч., головна партія, фінал, тема; „Юпітер”, I ч.; квартет d-moll, I ч.; Ф. Шопен. Мазурка, op. 63, № 2; етюд, op. 10, №№ 5, 9, 10; прелюдії №№ 2, 9; Ф. Мендельсон. Пісні без слів, №№ 12, 15, 18, 19, 22, 24, 27, 28, 35, 37; Й. Брамс. Інтермеццо, op. 76, № 4; К. Дебюссі. Прелюдії „Вітрила” (I-й період),

„Дельфійські танцівниці” (I-й період”); О. Скрейбін. Прелюдії, ор. 11, №№ 4, 5, 9, 22; етюд, ор. 8, № 12; С. Прокоф’єв. „Швидкоплинності”, ор. 22, №№ 1, 2, 7, 10, 12, 15; Концерт для скрипки з оркестром № 2, I ч., побічна партія; Гавот, ор. 32; С. Рахманінов. Романс „Бузок”; М. Скорик. „Гуцульський триптих”, I ч., 1-ша тема. Л. Ревуцький. „Пісня” для фортепіано, ор. 17 № 1, g-moll, тема; Б. Лятошинський. „3 прелюдії”, ор. 44, № 4, тема; П. Сокальський. Елегія для віолончелі та фортепіано, тема; Б. Лятошинський. Сюїта „Ромео і Джульєтта”, № 1 – „Марш”, тема. Л. Бетховен. Соната № 16, фінал, перша тема; Р. Шуман. „Мотильки”, № 7; Д. Шостакович. „3 єврейської народної поезії”, № 4; М. Римський-Корсаков. „Ялина та пальма”; Ф. Шопен. Етюд, ор. 25 № 1, As-dur; Й. Брамс. „Колискова”, ор. 49, № 4; Е. Гріг. Баллада, тема; О. Скрейбін. Прелюдія, ор. 11, № 2, a-moll; С. Прокоф’єв. „Швидкоплинності”, № 18; Ф. Шуберт. Вальси, ор. 9: №№ 2, 8, 14; В. Косенко. „24 дитячі п’єси для фортепіано”, ор. 15: № 4 – „Українська народна пісня”, № 6 – „Вальс”, № 11 – „Пастораль”. Л. Бетховен. Соната № 15, Andante (до тріо), Соната № 3, скерцо (крайні розділи); С. Прокоф’єв. „Швидкоплинності” №№ 6, 12; П. Чайковський. „День ли царит”; Р. Шуман. „Віденський карнавал”, II ч. Романс; К. Дебюссі. „Місячне сяйво”; Й. Брамс. Соната для скрипки та фортепіано № G-dur, головна партія; В. Косенко. „24 дитячі п’єси для фортепіано”, ор. 15: № 10 – „Полька”, № 14 – „Дощик”; Л. Ревуцький. „Пісня” для фортепіано, ор. 17 № 1, g-moll; Б. Лятошинський. „3 прелюдії”, ор. 44, № 2. Л. Бетховен. Соната ор. 7 Es-dur, Largo; Багатель, ор. 119 g-moll;

Питання для самоперевірки. До модулю I. Принципи організації матеріалу в музичному творі. Змістовий модуль I. Специфіка музичного мовлення та способи його організації.

- Назвати способи існування музичного твору.
- Що таке текст музичного твору?
- В чому полягає специфіка музичної інтерпретації?
- Визначити поняття музичного жанру.

- Назвати існуючі жанрові класифікації.
- Що таке жанрові начала в музиці?
- В якому співвідношенні один до одного знаходяться індивідуальний (персональний), національний (етнічний) та історичний стилі?
- Що таке полістилістика?
- Назвати основні принципи жанрового та стильового аналізу музичного твору.
- Дати визначення понять музичної мови та музичного мовлення
- Дати детальну характеристику кожного із засобів музичної виразності.
- Прослідкувати еволюцію засобів музичної виразності по відношенню до різних музичних стилів.
- Що розуміється під темою музичного твору?
- Охарактеризувати основні види тем.
- Дати визначення: мотиву, субмотиву, фразі реченню.
- Що таке: дроблення, підсумовування, дроблення з замиканням, пара періодичностей.
- Визначити поняття функції та структури музичної композиції.

Змістовий модуль 2. Загальні принципи дво- та тричастинності в музиці:

- Які існують історичні різновиди періодів?
- За якими принципами класифікуються періоди?
- Що таке складний період?
- Визначити особливості простої двочастинної форми, охарактеризувати її різновиди.
- Які існують різновиди простої тричастинної форми?
- Які композиційні принципи покладені в основу складних форм?
- Охарактеризувати особливості складної тричастинної форми.
- Які відмінності між складною тричастинною формою з тріо та з епізодом?

- Які композиційні особливості складної двочастинної форми?
- Дати характеристику концентричних форм.

01.12. 2020

Залік